

بنگاه‌های

زود بازده

موضوع بنگاه‌های
زود بازده همواره از
حساسیت بالایی
برخوردار بود و در
برهه‌ای از زمان، به
آوردگاه ژنرال‌های
اقتصادی دولت نهم
تبدیل شد.

۲۳۸۲ درصد رشد کرده و این رشد ناشی از تأکیدات حکومتی و حتی فشارهای سیاسی زیادی است که از سوی دولت به بانک‌ها وارد شد و آنان را وادار ساخت تا حتی بخش قابل توجهی از منابع مورد نیاز برای پرداخت به بنگاه‌های زودبازده را از محل خزانه بانک مرکزی تأمین کنند. بدیهی است که این اقدام از یک طرف باعث افزایش حجم نقدینگی شد و از سوی دیگر، مطالبات معوق سیستم بانکی را به جایی رساند که اکنون به عنوان یک بحران از آن یاد می‌شود.

علاوه بر این، درباره انحراف تسهیلات اعطایی به بنگاه‌های زودبازده هم روایات متعدد و متعارضی عنوان می‌شود که یکی از آنها نظر بانک مرکزی است. مطابق گزارش این نهاد مالی، میزان انحراف تسهیلات بنگاه‌های زودبازده ۳۸ درصد است و در واقع، ۳۸ درصد از تسهیلات اعطایی به بنگاه‌های زود بازده به جای تزریق شدن به بخش تولید، به بخش‌های سودآوری همچون مسکن و سایر معاملات منحرف شده است.

اما مقامات وزارت کار و امور اجتماعی و طراحان استراتژی تقویت و حمایت از بنگاه‌های زودبازده، با این گونه تحلیل‌ها مخالفند و ضمن انتقاد از عملکرد سیستم بانکی و دفاع از عملکرد بنگاه‌های زودبازده، در پی ادامه این طرح هستند. در همین راستا وزیر جدید کار و امور اجتماعی در مراسم معارفه خود اعلام کرد که مشکل اشتغال، یک شبهه به وجود نیامده که یک شبهه نیز رفع شود. وی در ادامه سخنان خود اجرای طرح بنگاه‌های زود بازده را خوب و مثبت ارزیابی کرد و گفت: با استخراج نتایج تمام شماری و رفع مشکلات اجرایی طرح بنگاه‌های زود بازده، کار با قوت بیشتری ادامه می‌یابد، ولی توسعه بنگاه‌های متوسط و بزرگ نیز در مدنظر قرار دارد. لازم به ذکر است که هدف از اجرای طرح تمام شماری بنگاه‌های زودبازده، دستیابی به یک تصویر روشن از وضعیت عملکرد بنگاه‌های مزبور و پاسخگویی به برخی ابهامات در این زمینه است.

در ادامه این اظهارنظر، معاون وزارت کار و امور اجتماعی هم اعلام کرد که اگر اعتبار هشت هزار میلیارد تومانی مورد نیاز بنگاه‌های زودبازده در سال جاری توسط بانک‌ها تأمین شود، حدود ۸۰۰ هزار اشتغال جدید ایجاد

در جریان برگزاری بیستمین همایش بانکداری اسلامی، رییس کل بانک مرکزی درباره بنگاه‌های زود بازده دو مطلب گفت. مطلب اول این بود که سهمیه ابلاغی برای تسهیلات بنگاه‌های زودبازده تا سال ۱۳۸۷، حدود ۴۶۶ هزار میلیارد ریال بوده که ۲۱۴ هزار میلیارد ریال آن پرداخت شده است، و مطلب دوم این بود که بانک‌های ملی، ملت و کشاورزی باید ۵۰ درصد منابع خودشان را به تسهیلات بنگاه‌های زود بازده اختصاص دهند.

این اظهار نظرها، تنها نشانه‌های اهمیت یافتن موضوع بنگاه‌های زودبازده بشمار نمی‌روند، بلکه اگر به همین چند سال گذشته از فعالیت دولت بنگریم، ملاحظه می‌کنیم که این موضوع، همواره از حساسیت بالایی برخوردار بوده و در برهه‌ای از زمان حتی به آوردگاه ژنرال‌های اقتصادی دولت نهم تبدیل شده و به جابجایی چند مهره اصلی انجامیده و بسیاری از تصمیم‌های متخذه در حوزه سیاست‌های پولی و عملکرد سیستم بانکی هم به‌طور آشکار و پنهان با موضوع بنگاه‌های زود بازده گره خورده است، کما اینکه براساس گزارش عملکرد دولت نهم که توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی منتشر شد، کل تسهیلات پرداختی شبکه بانکی از شهریور سال ۸۴ تا پایان دی ماه سال ۸۷، حدود ۱۰۱ هزار و ۵۳۱ میلیارد تومان بوده که حدود ۲۲ هزار و ۳۳۵ میلیارد تومان آن مربوط به بنگاه‌های زود بازده بوده است. به عبارت دیگر، شبکه بانکی در فاصله زمانی شهریور ۱۳۸۴ تا پایان دی ۱۳۸۷، معادل ۲۵/۷ درصد منابع خود را صرف تأمین مالی بنگاه‌های زودبازده کرده است. با وجود این، معاون وزارت کار و امور اجتماعی تسهیلات پرداخت شده به بنگاه‌های زودبازده را کمتر از چهار درصد نیازها اعلام کرده و معتقد است که اگر سیاست‌های انقباضی بانکی در سال ۱۳۸۷ نبود، عملکرد چهار ساله وزارت کار به مراتب بهتر می‌شد.

لازم به یادآوری است که در دولت هشتم تنها حدود ۹۰۰ میلیارد تومان صرف بنگاه‌های زود بازده شد که به دلیل ناکارآمدی این طرح، متوقف گردید و مقایسه عملکرد دولت‌های هشتم و نهم در این بخش نشان می‌دهد که تسهیلات ویژه بنگاه‌های زود بازده در دولت نهم به میزان

نیز به تفکیک بخش‌های مختلف به شرح زیر اعلام شده است:

بخش صنعت	۲۹ درصد
بخش کشاورزی	۲۶ درصد
خود اشتغالی	۲۵ درصد
بخش خدمات	۱۹ درصد
گردشگری	۱ درصد
جمع	۱۰۰ درصد

به هر حال، با توجه به اینکه در "شهرآورد" بنگاه‌های زودبازده "حکایت همچنان باقیست" و طرفین این معادله نیز کماکان بر مواضع اکثراً اجباری و تحمیلی خویش پافشاری می‌کنند و تغییر چشمگیری از لحاظ کنشگران و روابط فیما بین مشاهده نمی‌شود، لذا موضوع ویژه این شماره را به بحث بنگاه‌های زود بازده اختصاص می‌دهیم و بدون ورود به مناقشه‌هایی که عمده‌تاً خاستگاه سیاسی و جناحی دارند، طی دو مقاله علمی به "نقش بنگاه‌های کوچک زودبازده در توسعه اقتصادی ایران" و سپس به بررسی نقش نظام بانکی در ایجاد و اشتغال در بخش‌های مختلف اقتصادی (مورد استان زنجان) می‌پردازیم تا فضا برای تصمیم‌گیری‌های بعدی درباره این بنگاه‌ها روشن‌تر شود و ضریب خطای تصمیم‌گیری کاهش یابد.

بانک و اقتصاد

خواهد شد. وی در ادامه توضیح داد: راجع به کل اعتبار اختصاص یافته به اشتغال جدید، هنوز تصمیمی گرفته نشده، ولی برای اجرای طرح‌های مصوب و نیمه تمام در سیستم بانکی، هشت هزار میلیارد تومان پیش‌بینی می‌شود.

در این رابطه بد نیست که به گزارش روابط عمومی وزارت کار و امور اجتماعی هم اشاره‌ای داشته باشیم. طبق این گزارش، میزان اشتغال ایجاد شده در اثر پرداخت تسهیلات به متقاضیان بنگاه‌های زودبازده و کارآفرین در سال‌های ۱۳۸۵ تا خرداد سال ۱۳۸۸ به عدد ۹۷۳ هزار و ۳۷۷ رسید و تعداد طرح‌های بهره‌برداری شده از محل پرداخت این تسهیلات نیز در مدت یاد شده ۴۹۶ هزار و ۸۳۶ طرح است.

مطابق این گزارش، سهم بخش‌های مختلف اقتصادی از تسهیلات پرداخت شده به متقاضیان به شرح زیر است:

بخش صنعت و معدن	۵۱ درصد
بخش خدمات	۱۹ درصد
بخش کشاورزی	۱۸ درصد
خود اشتغالی	۱۰/۵ درصد
گردشگری	۱/۵ درصد
جمع	۱۰۰ درصد

به علاوه، میزان اشتغال جدید در طرح‌های بهره‌برداری شده

در حالیکه سیستم بانکی ۲۵/۷ درصد منابع خود را صرف بنگاه‌های زودبازده کرده است، باز هم مقامات وزارت کار و امور اجتماعی از سیاست‌های انقباضی سیستم بانکی در سال گذشته گله دارند.